

Seria Policy Brief cuprinde texte bazate pe surse publice. Opiniile exprimate reprezintă punctele de vedere ale autorilor.

La 10 ani după prăbușirea regimului lui Saddam Hussein, stabilitatea și securitatea sunt încă extrem de fragile în Irak, ceea ce afectează serios echilibrul de putere din zona Golfului Persic

Dr. Florin DIACONU

Conferențiar, FSPUB,
CS II (CR II), DFE a IDR

La sfârșitul lui martie și la începutul lui aprilie 2013 se împlinesc exact 10 ani de la intervenția militară întreprinsă, în primăvara lui 2003, în special de trupe americane și britanice în Irak, împotriva regimului dictatorial și agresiv al lui Saddam Hussein. În doar două săptămâni de operațiuni militare desfășurate într-un ritm foarte alert, înfruntând „violente furtuni de nisip”, ca și „o rezistență încrâncenată din partea celor mai loiale forțe ale lui Saddam”, trupele SUA „au ajuns la periferia Bagdadului”, reușind astfel „cea mai rapidă” înaintare din istoria militară¹.

Știm astăzi, cu claritate, că *procesul de planificare a unei eventuale noi campanii împotriva regimului din Irak a început încă din partea finală a anului 2001*. Generalul Tommy Franks – cel care a deținut vreme de mai mulți ani responsabilitatea de comandant al CENTCOM (*Central Command*), fiind și comandant-șef nemijlocit al campaniei din 2003 – i-a relatat istoricului britanic John Keegan, că, în decembrie 2001, a fost convocat de președintele SUA, George W. Bush la Crawford, în Texas. Acolo, generalului i s-a cerut să prezinte, în linii mari, ce planuri avea deja pregătite structura intitulată *Central Command* „pentru o operațiune împotriva regimului Saddam”. Franks afirmă că planul existent în acel moment era unul

¹ George W. BUSH, *Momente de decizie*, Pandora Publishing, București, 2012, pp. 360-361

întocmit „în acord cu politica de pregătire a unor planuri de acțiune pentru eventualități” din cele mai diverse. Varianta pe care Franks a găsit-o gata redactată atunci când a preluat responsabilitatea de șef al *Central Command* era una pe care generalul a considerat-o drept fiind „prea grea în concepție, îngăduind în prea mică măsură utilizarea surprinderii sau vreun răspuns” realmente flexibil și adecvat la „derularea evenimentelor”. Mai precis, varianta inițială a planului de campanie contra regimului Saddam lua în calcul folosirea „unui număr de până la 500.000 de militari din trupele terestre, dotați cu o panoplie completă de armament și echipament greu”. Ca urmare, Franks a cerut ofițerilor de stat major pe care îi avea în subordine să pregătească și o altă variantă a unui plan de operații, pentru o campanie „care ar fi putut fi întreprinsă mai ales cu trupe din rândul forțelor speciale, numărul total al militarilor necesari fiind de cel mult 50.000 de oameni”². Amintim aici și că decizia de a interveni militar împotriva regimului lui Saddam Hussein a fost *catalizată*, între altele – așa cum afirmă în mod direct fostul președinte american George W. Bush – de faptul că „președintele Hosni Mubarak al Egiptului îi spusese lui Tommy Franks că Irakul deținea arme biologice și că era convins că le va folosi împotriva soldaților noștri”³.

În final, relatează Franks la foarte scurtă vreme după prăbușirea regimului Saddam, decidenții de la Washington, D.C. au optat pentru o variantă de acțiune intermediară între o invazie masivă și o operațiune întreprinsă de o cantitate limitată de trupe speciale. În primul eșalon de atac urmau să fie incluse două mari unități americane (*3rd Infantry Division* precum și *1st Marine Expeditionary Force*) și o mare unitate britanică (*1st Armoured Division*, ce urma să fie folosită ca forță relativ autonomă, „în sud”, împotriva obiectivelor din zona Basra). Alte două mari unități americane (*82nd Airborne Division* și *101st Air Assault Division*) „erau desemnate pentru intervenție ulterioară”⁴. Înainte de a declanșa ofensiva, SUA au concentrat în vederea intervenției militare în Irak „peste 150.000 de soldați americani masați la granița cu Irakul”, precum și „alți 90.000” în diverse alte zone ale regiunii Golfului Persic⁵, deci în total în jur de un sfert de milion de oameni.

² John KEEGAN, „Appendix 2: reviewing the Iraq War with General Franks, 1 July 2003 at the Grosvenor House Hotel, London”, în John KEEGAN, *The Iraq War: The 21-day conflict and its aftermath*, Pimlico, London, 2005, p. 243-244

³ George W. BUSH, *op. cit.*, p. 350

⁴ John KEEGAN, *op. cit.*, p. 244

⁵ George W. BUSH, p. 354

Ne interesează însă, pentru discuția de față, nu doar cifra relativ modestă a efectivelor militare direct implicate în campanie, ci mai ales *obiectivele acesteia*: Franks relatează, în termeni lipsiți de orice imprecizie, că a pregătit, în urma dispozițiilor primite, un plan ce urmărea *exclusiv obiective militare*: mai precis, „obiectivul dorit” era doar „înfrângerea structurii militare a lui Saddam”⁶. Luarea în calcul a *tuturor variantelor posibile* de evoluție după succesul previzibil al intervenției militare pare să nu fi avut loc într-o manieră suficient de profundă și de minuțioasă. Deși SUA au elaborat anumite „planuri de reconstrucție pe termen lung” pentru Irak, încă din perioada planificării intervenției militare, orientându-se în special „spre zece domenii” considerate a fi vitale, cele mai înalte autorități de la Washington recunosc faptul că „eram conștienți și de limitele noastre. Capacitățile noastre de construcție a țării erau destul de reduse și nimeni nu știa cu certitudine ce nevoi vor mai apărea pe parcurs”⁷.

Merită amintit aici, credem, și faptul că, înainte de declanșarea operațiunilor ofensive contra regimului lui Saddam, structurile de comandă americane stabiliseră deja contacte directe cu „comandanții mai multor divizii ale armatei regulate irakiene din sudul țării”. Generalul Franks relatează și că această încercare de a folosi măcar o parte din forța militară organizată a Irakului împotriva regimului Saddam a eșuat, mai ales fiindcă liderul de la Bagdad i-a înlocuit pe comandanții în cauză cu „echipe ale partidului Baas” perfect loiale, politicește vorbind, regimului, dar și că măsura în cauză nu a afectat semnificativ rezultatul general al confruntării, fiindcă atunci când au început luptele, diviziile în cauză „nu au opus o rezistență foarte hotărâtă”⁸.

La 10 ani de la evenimentele rezumate mai sus, *percepția publică* asupra războiului din Irak (respectiv scurta campanie militară din 2003, urmată de ani de zile de lupte între trupele occidentale și diverse grupări insurgente) este una care conține inclusiv numeroase nuanțe critice. Așa de exemplu, la 25 martie, *Euronews* a publicat un material intitulat *Ten years after: The Iraq war in 10 figures*, dominat în principal de ideea contrastului între costurile generale și pagubele uriașe ale războiului, pe de o parte, și rezultatele modeste obținute într-un timp îndelugat și cu un preț enorm. Prezentarea în cauză amintește că, *atunci când vorbim despre*

⁶ John KEEGAN, *op. cit.*, p. 244

⁷ George W. BUSH, *op. cit.*, pp. 352-353

⁸ John KEEGAN, *op. cit.*, p. 245

„victimele directe”, cifrele sunt foarte mari: 4.488 de militari SUA; 3.418 din rândul personalului firmelor americane private cu atribuții în domeniul securității; numeroși morți din rândul contingentelor militare ale altor națiuni participante la coaliția internațională care s-a implicat în efortul de pacificare și stabilizare a Irakului (de la cei 179 de militari britanici uciși în misiuni de luptă diverse și până la pierderile mici, de doar câte un om, înregistrate în rândul contingentelor din țări ca Ungaria, Cehia, Azerbaidjan, Kazakhstan sau Coreea de Sud); 10.819 morți din rândul noilor forțe irakiene de securitate apărute după prăbușirea regimului lui Saddam Hussein; 134.000 de victime din rândul populației civile irakiene; precum și în jur de 36.400 de morți din rândul forțelor insurgente, foarte diverse, care s-au confruntat ani în șir cu coaliția internațională în cadrul căreia rolul dominant a fost exercitat de SUA. Textul în cauză amintește și faptul că, dacă luăm în calcul faptul că 231 de reporteri au murit în Irak, războiul din această țară poate fi considerat „cel mai sângeros conflict pentru jurnaliști din întreaga istorie”. În același conflict au fost uciși, între 2003 și 2013, și 62 de lucrători ai unor organizații umanitare. *Costurile economice* ale războiului au fost, de asemenea, absolut colosale. La jumătatea lui martie 2003, Dick Cheney, la vremea aceea vicepreședinte al SUA, declara că „în calitate de cetățeni americani ar trebui să ne așteptăm ca” implicarea în Irak „să coste cel puțin 100 de miliarde de dolari pentru o perioadă de doi ani”. Această estimare a fost cu mult depășită: *până în martie 2013, SUA au cheltuit în Irak, în total, în jur de 1,7 trilioane dolari* (dar, subliniază sursa citată aici, o sumă minusculă, prin comparație, respectiv *doar 8 milioane USD* a fost utilizată pentru reconstrucția universităților din această țară). Și *efectele psihologice* ale războiului sunt dramatice. Așa de exemplu, „linia fierbinte” destinată în mod special veteranilor de război americani cu forme foarte grave de depresie ajunse până în pragul sinuciderii a fost apelată de 500.000 de ori în intervalul 2007-2013. Numărul total de *refugiați* este de asemenea foarte mare: până în ianuarie 2012, de exemplu, UNCHR raporta 1.428.308 persoane care au părăsit Irakul, ca și alte 1.332.382 persoane care s-au mutat în alte regiuni în interiorul Irakului pentru a scăpa de violențe⁹.

În ciuda victoriei militare inițiale extrem de rapide și a prăbușirii complete și cvasiinstantanee a regimului lui Saddam, au urmat ani îndelungați de lupte extrem de dificile

⁹ Pentru aceste cifre și date vezi „Ten years after: The Iraq war in 10 figures”, material de presă publicat de *Euronews*, la 25 martie 2013, la adresa de Internet <http://www.euronews.com/2013/03/25/web-ten-years-after-the-iraq-war-in-10-figures/>

contra unor grupări insurgente dintre cele mai diverse. Practic, victoria militară completă și extrem de rapidă din primăvara lui 2003 a fost însă însoțită – și urmată – de mai multe evoluții cu serioase urmări negative pe termen lung. Coaliția internațională spera să recupereze o parte cât mai mare din structurile instituționale irakiene, dar „poliția irakiană intrase în colaps”, iar „armata parcă se evaporase”, ceea ce a generat rapid un „vid de securitate” care „a fost însoțit” și de „un vid politic” ce a agravat și mai mult situația generală¹⁰. *Problemele de securitate din Irak, scăpate în bună măsură de sub control, s-au însumat vectorial într-o adevărată criză care a evoluat rapid*, astfel încât „până la începutul lui aprilie” 2006, „violențele explodaseră”, în sensul în care „bande înarmate de șiiți răpeau și asasinau sunniți nevinovați”, iar „sunniții au răspuns cu atentate sinucigașe în zone populate de șiiți”. *Merită subliniat aici și un factor deja cronicizat, respectiv faptul că situația de criză în domeniul securității a fost, practic permanent, „exacerbată de lipsa unui guvern irakian puternic”, iar partidele sunt în permanentă competiție pentru putere, chiar în condițiile în care „violența se amplifică văzând cu ochii”*¹¹. În vara lui 2006, starea generală de securitate în țară ajunsese la un nivel extrem de scăzut, „violența întrecea orice limite”, și „în fiecare zi mureau în medie 120 de irakieni”¹².

*Și după retragerea ultimelor trupe ale coaliției internaționale din Irak, în decembrie 2011*¹³, starea generală de securitate, ca și stabilitatea politică a țării rămân în continuare – așa cum sugeram încă din titlul textului de față – extrem de fragile. Pentru a înțelege mai bine acest aspect al situației din Irak, am optat pentru soluția de a prezenta, foarte pe scurt, doar câteva știri referitoare la episoade relevante pentru discuția de față, petrecute la sfârșitul lui martie 2013 în Irak. Acest segment al textului nu are în nici un fel pretenția completitudinii, dar radiografiază, totuși, o seamă de probleme și trenduri care, împreună, descriu o stare generală deloc încurajatoare a securității și stabilității în Irak: La 27 martie 2013, de exemplu, oficialități irakiene declarau că atacuri întreprinse în mai multe zone din țară s-au soldat cu uciderea a 5 persoane și cu rănirea altor 25¹⁴. La 26 martie, o bombă puternică a ucis două oficialități locale și a rănit o a treia persoană, într-o zonă aflată la doar aproximativ 200 de

¹⁰ George W. BUSH, *op. cit.*, p. 364

¹¹ George W. BUSH, *op. cit.*, p. 510

¹² *Ibidem*, p. 518

¹³ Ultimele unități combatante ale SUA s-au retras din Irak la 18 decembrie 2011: vezi, de exemplu, „Last U.S. troops leave Iraq, ending war”, știre *Reuters* publicată la 18 decembrie 2011, la adresa de Internet www.reuters.com/article/2011/12/18/us-iraq-withdrawal-idUSTRE7BH03320111218

¹⁴ „Iraqi officials say attacks kill 5 people, wound 25”, știre *Fox News*, 27 martie 2013, la adresa de Internet www.foxnews.com/world/2013/03/27/officials-attacks-in-different-parts-iraq-kill-5-people-wound-25/

kilometri depărtare de Bagdad¹⁵. La 24 martie, o serie de atacuri întreprinse la Mosul (împotriva unor militari), ca și la Bagdad (împotriva unui candidat în alegerile pentru consiliile provinciale) s-au soldat cu 6 morți. Comentarii ale agențiilor internaționale de presă vorbeau despre faptul că „violența s-a mai redus în Irak, dar atacurile insurgenților sunt încă frecvente”¹⁶. Tot la 24 martie 2013, Secretarul de Stat american, John Kerry, a efectuat pe neșteptate o vizită în Irak, cu scopul „de a-i convinge pe liderii irakieni să depășească conflictele interne care încă amenință stabilitatea țării”. Kerry, afirmă oficialități americane citate de agenții internaționale de presă, i-a cerut premierului irakian Nouri al-Maliki să pună mai mult accent pe „reforme democratice” și, de asemenea, să pună capăt „zborurilor pe deasupra Irakului a unor avioane iraniene care transportă personal și echipament militar în sprijinul guvernului sirian”¹⁷. Iar la 22 martie, liderul unei miliții locale care se opune, încă din vremea prezenței în țară a trupelor SUA, acțiunilor al-Qaida a fost ucis, împreună cu cei doi fii ai săi, într-o localitate aflată la doar 80 de kilometri nord de Bagdad¹⁸. *Sute* de astfel de știri indică, în *fiecare lună*, foarte clar, *fragilitatea extremă care caracterizează încă securitatea și stabilitatea Irakului, ca și eficiența adesea redusă a instituțiilor statului* (minate din interior și de extrem de puternice conflicte politice și religioase, ca și de tensiuni interregionale cu notabil potențial dezintegrator sau secesionist).

În finalul acestui text este util, credem, să facem o relativ scurtă trimitere la două tipuri de probleme care ne preocupă *în mod deseosebit* în contextul împlinirii a 10 ani de la campania militară care a condus, în 2003, la prăbușirea regimului lui Saddam Hussein, ca și la începutul unei perioade de conflicte interne și de instabilitate cronicizată în Irak.

Una dintre aceste probleme este cea referitoare la *nivelul general de eficacitate a intervențiilor militare occidentale din ultimele decenii*. Cum societățile occidentale sunt, cel

¹⁵ „Bomb attached to car kills 2, wounds 1 north of Baghdad”, știre *Fox News*, 26 martie 2013, la adresa de Internet www.foxnews.com/world/2013/03/26/bomb-attached-to-car-kills-2-wounds-1-north-baghdad/

¹⁶ „String of attacks in Iraq kills 6 people, including a candidate in local elections”, știre *Fox News*, 24 martie 2013, la adresa de Internet www.foxnews.com/world/2013/03/24/string-attacks-in-iraq-kills-6-people-including-candidate-in-local-elections/

¹⁷ „US Secretary of State Kerry in Iraq on surprise visit to press reform after war anniversary”, știre *Fox News*, 24 martie 2013, la adresa de Internet www.foxnews.com/world/2013/03/24/us-secretary-state-kerry-in-iraq-on-surprise-visit-to-press-reform-after-war/

¹⁸ „Iraqi officials: Gunmen kill Sunni anti-al-Qaida fighter and 2 sons north of Baghdad”, știre *Fox News*, 22 martie 2013, la adresa de Internet www.foxnews.com/world/2013/03/22/iraqi-officials-gunmen-kill-sunni-anti-al-qaida-fighter-and-2-sons-north/

mai adesea, *foarte* dezvoltate și prospere, ca și *foarte* puternice, suntem cumva tentați să credem că, aproape inevitabil, atunci când acestea se decid să intervină, cu mijloace politico-militare, în alte regiuni ale lumii, rezultatele ar trebui să reflecte, în chip aproape mecanic, *notabila superioritate* a Vestului, cel puțin în termeni referitori la puterea militară, în raport cu restul actorilor de pe arena internațională. În realitate, însă, lucrurile nu stau deloc așa. Un relativ recent studiu publicat în 2009 și care analizează metodic problematica intervențiilor militare la care au recurs statele realmente puternice în întreg intervalul dintre 1945 și 2003 pune în evidență, între altele, că rata de succes a intervențiilor militare la care au recurs marile puteri este departe de a fi una de 100 %. *În cazul Statelor Unite ale Americii, de exemplu, doar 23 din cele 35 de intervenții militare întreprinse între 1945 și 2003 au fost încununate de succes deplin* (ceea ce reprezintă o pondere a reușitelor de doar 66 %, respectiv *un tip de realitate în care, în medie, pentru fiecare două succese există și un eșec*). Același studiu indică și faptul că, în perioada studiată, nu SUA ci Marea Britanie a fost marea putere cu rata cea mai pronunțată de succes a intervențiilor sale militare (19 cazuri din 25, respectiv 76 %), precum și că restul marilor puteri cu *ambii și interse* globale au înregistrat rate de succes variind de la 50 % (cazul Rusiei, care a reușit să obțină rezultatele intenționate în 9 din cele 18 intervenții militare pe care le-a întreprins) până la 56 % (cazul Franței, cu 16 succese într-un șir de 28 de intervenții) sau 59 % (cazul Chinei, care a avut succes în 10 din cele 17 intervenții întreprinse)¹⁹. Datele prezentate și comentate aici sunt, credem, utile pentru discuția noastră întrucât permit înțelegerea situației concrete din Irak într-un context istoric mai larg, caracterizat de faptul că, *în suficient de multe ocazii, intervențiile militare întreprinse de marile puteri nu reușesc* (mai precis, obiectivele nu sunt niciodată atinse în 29 % dintre cazuri sau, odată atinse, pot fi menținute pe o durată mai mare de trei ani în doar 52 % dintre cazuri²⁰). Am considerat interesant și util studiul lui Sullivan și Koch și dintr-un alt motiv: textul celor doi autori oferă suficient de multe date pentru a înțelege care este *setul mediu statistic de parametri de stare care caracterizează o intervenție militară* întreprinsă de o mare putere pentru atingerea unui anumit scop. Prin urmare, putem compara cifrele în cauză cu datele pe care le avem la dispoziție în legătură cu intervenția în Irak, în timpul și după campania din 2003, pentru a înțelege *în ce măsură intervenția militară în Irak seamănă (sau nu) cu profilul mediu statistic al intervențiilor*

¹⁹ Patricia L. SULLIVAN, and Michael T. KOCH, „Military Intervention by Powerful States, 1945-2003”, în *Journal of Peace Research*, Volume 46, Number 5, September 2009, p. 714

²⁰ *Ibidem*, pp. 713-714

militare din perioada de după sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial. Principala asemănare între trăsăturile scenariului mediu statistic generat de analiza celor peste 120 de intervenții militare analizate de Sullivan și Koch și intervenția din Irak este cea referitoare la folosirea trupelor terestre. Sullivan și Koch afirmă, cât se poate de clar, că atunci când vorbim despre „înlăturarea unui regim străin” ca obiectiv politic central, în 83 % din cazuri se constată că e necesară folosirea trupelor terestre ce se angajează în operațiuni de luptă²¹. Intervenția în Irak respectă această regulă (sau corelație) generală. Pe de altă parte, merită subliniat că alte trăsături ale intervenției în Irak ce a început în 2003 nu seamănă deloc cu cele acelea descrise de studiul lui Sullivan și Koch. Așa de exemplu, cei doi demonstrează că, în mod obișnuit, atunci când vorbim despre „înlăturarea unui regim străin”, cantitatea medie de trupe utilizată este de 24.750 oameni, pierderile medii suferite de cei care constituie ținta intervenției sunt de doar 208 oameni, iar durata medie a operațiunii este de doar 184 de zile²². Intervenția occidentală în Irak a implicat, așa cum știm deja, semnificativ mai multe trupe, a provocat semnificativ mai multe pierderi și a durat, *în total*, cu mult mai mult decât ceea ce tind să indice statisticile lui Sullivan și Koch. Concluzia acestui segment al textului de față este că *intervenția militară în Irak (fie că ne referim strict la campania din primăvara lui 2003, fie că ne referim la întregul interval în care forțele coaliției internaționale au încercat să pacifice și să stabilizeze Irakul) a fost atipică (sau substanțial diferită) în raport cu cazul mediu statistic de intervenție militară a marilor puteri în intervalul 1945-2003.*

O a doua problemă care ne preocupă este *semnificația geostrategică a prelungirii situației în care stabilitatea și securitatea în Irak sunt, în continuare, extrem de fragile*. Plecăm în explorarea acestei chestiuni de la faptul, lesne de înțeles, că *un Irak puternic și stabil este un ingredient obligatoriu pentru menținerea unei configurații stabile a balanței de putere în Golf, între Iranul preocupat în mod tradițional de hegemonia regională și țările arabe de dimensiuni și cu resurse de putere mai mici*. Altfel spus, pentru funcționarea unui echilibru relativ stabil de putere în Golf, Irakul ar trebui să fie, în plan regional, ceea ce numim *jucător geostrategic*. Pentru mai buna înțelegere a noțiunilor de *jucător geostrategic activ și pivot geostrategic* vezi, între altele, o influentă și relativ recentă lucrare a lui Zbigniew Brzezinski²³. Acest autor scrie

²¹ *Ibidem*, p. 713

²² *Ibidem*, p. 713

²³ Zbigniew BRZEZINSKI, *Marea tablă de șah: Supremația americană și imperatiile sale geostrategice*, Univers Enciclopedic, București, 2000, pp. 53-54

că *jucătorii* geopolitici activi sunt acele state „care au capacitatea și voința națională de a-și exercita puterea și voința dincolo de propriile granițe”²⁴, iar *pivoții* sunt entități politice care constituie, mai degrabă, doar un teren de joc pentru manifestarea intereselor, ca și pentru exercitarea puterii jucătorilor geostrategici activi. Subliniem aici și faptul că, întrucât „centrul de gravitație al Irakului a fost întotdeauna situat mai curând în estul țării decât în vestul acesteia”, *competiția geostrategică cu Iranul* – adesea una extrem de intensă – este „o constantă geopolitică” în deciziile și acțiunile Bagdadului pe arena internațională²⁵

La momentul actual, Irakul, tarat încă de o stare precară de securitate, de instabilitate politică internă aproape cronicizată, ca și de probleme socio-economice grave, se poate manifesta, din păcate pentru interesele de securitate ale majorității țărilor din zona Golfului, ca și pentru interesele strategice ale Occidentului, *doar ca pivot* geopolitic. Redobândirea de către Irak a unei condiții *reale* de jucător geostrategic activ, chiar dacă unul cu relevanță strict regională, pare a fi încă suficient de departe în timp, plasată într-un viitor mai degrabă incert. *Dar, fără un Irak suficient de puternic și suficient de stabil, întregul echilibru regional de putere în zona Golfului este deformat, practic aproape continuu în ultimii ani, în favoarea Iranului și vădit în defavoarea actorilor statali din lumea arabă, dintre care unii sunt parteneri strategici tradiționali și importanți ai lumii occidentale (din care, să nu uităm, face parte și România*²⁶).

²⁴ *Ibidem*, p. 53

²⁵ Aymeric CHAUPRADE, François THUAL, *Dicționar de geopolitică: State, concepte, autori*, Editura Corint, București, 2003, p. 161

²⁶ Cel puțin trei la număr sunt realitățile politico-strategice ce confirmă și ranforsează apartenența României la lumea occidentală: integrarea în NATO, integrarea în UE, precum și parteneriatul strategic cu SUA